Przesyłka opłacona gotówką 40%.

Цана асобнага нумару 15 гр.

БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

№ 2 | Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Людвісарская 8—8. | Вільня 23-га чэрвеня 1933 г. | Выходзіць два разы ў месяц. | Год I.

Цана абвестак паводле ўмовы. | Прыймо інтарэсантаў ў рэдакцыі ў нядзелі і чацьвяргі ад 10 да 2 гадз. | Цана падпіскі з дастаўкай поштай: у месяц—25 гр., у 3 » —70 », у 1/2 года—1.30, у 1 год —2.50

За родную школу!

„Сваё ён толькі ўспомніў слова,
З якім радзіўся, падрастаў".
Я. Купала.

Старым звычаем канец школьнага году зьяўляецца для нас, беларусаў, тым мамэнтам, калі кожны бацька і матка, усё падрастаючае маладое пакаленьне ставіць перад сабой з усей вастратой пытаньне: „З чым спаткае іх новы надыходзячы школьны год? Ці беларускі народ і надалей будзе пазбаўлены свайго натуральнага права—мець школу ў роднай мове"?

...І перад намі вырысоўваецца доўгі, цярністы шлях, шлях шматгадовага дамаганьня свае школы, шлях калі тысячы бацькоў складалі дзесяткі тысяч школьных дэкларацыяў, калі ў многіх мясцовасьцях былі створаны саматужныя беларускія школы. Перад нашымі вачыма паўстаюць жывыя вобразы захопленьня і энтузіязму, вобразы ахвярнасьці і спачуцьця, з якімі шырокія масы гарнуліся да тварэньня роднай школы. І... нам прыпамінаюцца смутныя, рэжучыя сэрца, малюнкі горкага плачу дзетак, калі гэтыя школы, дзякуючы цэламу шэрагу прычынаў, змушаны былі спыніць сваё існаваньне.

І сягоньня іначай. Беларускай школы—гэтай наймагутнейшай крыніцы нацыянальнага ўсьведамленьня і адраджэньня—трэба проста сказаць, мы бадай ня маем. Соткі тысяч дзяцей беларускага народу адведвае сяньня польскія школы, школы, аб уплыве якіх на народна-адраджэнскую сьведамасьць гэтых будучых грамадзян ня трэба шмат гаварыць. А гэта, бязсумліву, вялікая пагроза для ўсяго нашага народнага ідэалу, бо яно стрымлівае пасьпех нашай працы, бо гэта няспрыяюча адбіваецца на ўсім беларускім культурна-асьветным жыцьці.

Аб значэньні школы ў роднай мове ня трэба, хіба, казаць. Яго добра разумее кожны менш больш сьвядомы беларус, яго разумее кожын народ, прайшоўшы пэрыяд адраджэнскай барацьбы. Родная школа ня толькі вучыць чытаць і пісаць па-беларуску, ня толькі з большым пасьпехам зьнішчае адвечную цемру народу, але ў першую чаргу зьяўляецца той сілай, каторая ўзносіць народ на вышэйшую ступень нацыянальнай сьведамасьці, ёсьць тым чыньнікам, які ажыўляе народныя масы ў іх імкненьні да сьвятлейшых дзён. Школа ў роднай мове—у нашых варунках—гэта сіла, якая дае народу праўдзівыя сокі да жыцьця, якая не дапускае яго да нацыянальнай сьмерці. Таму дамаганьне беларускай школы зьяўляецца дамаганьнем права беларускага народу на існаваньне. *Родная школа—гэта нашае жыцьцё, як народу.*

Народныя масы нашае краіны ўжо даўно зразумелі гэтую праўду, і ня толькі зразумелі, але адразу прыступілі да правядзеньня яе ў жыцьцё. І запраўды. Паўстаючыя ў папярэднія гады беларускія школы былі выключна вынікам творчае энэргіі сомога „мужыка". Дзесяткі тысяч дэкляцыяў з дамаганьнем роднае школы былі нічым іншым, як выяўленьнем волі нашага народу да змаганьня з культурнай адсталасьцю. І з году ў год па ўсей Заходняй Беларусі разносяцца галасы, жадаючыя *для сваіх дзяцей свае школы.*

Кончыўся 1932—1933 школьны год... Перад сьвядомым беларускім грамадзянствам, перад усім нашы народам павінна ня толькі паўстаць пытаньне аб тым, што дасьць нам новы школьны год. Перад намі стаіць аграмаднай важнасьці задача, аб якой трэба рупіцца ўсюды і штодзенна: *дамаганьне беларускай школы.* Толькі нясьведамыя людзі могуць спалохацца таго, што дацяперашняя наша праца ў гэтым кірунку не дала амаль ніякіх вынікаў. Родная школа — гэта наша натуральнае права і мы як разбуджаны народ — зрачыся яго ня можам. Пойдзем за прыкладам нашых суседзяў — украінцаў і літоўцаў — якія ў школьнай галіне маюць шмат паважнейшыя дасягненьні, чым мы. Трэба выкарыстаць усе існуючыя магчымасьці для таго, каб урэшце стварыць сваю родную школу. Трэба на-нова складаць дэклярацыі да школьных уладаў, на агульных вясковых сходах трэба выносіць рэзалюцыі з дамаганьнем адчыненьня школы з роднай выкладовай мовай. У гэтым кірунку асабліва шмат могуць зрабіць і дапамагчы існуючыя беларускія культурна-асьветныя арганізацыі. Перад надыходам новага школьнага году хай уся наша краіна заварушыцца навокала акцыі за родную школу Прыступайма да яе безадкладна!

Яшчэ аб самаадукацыі

У 1-м нумары „Беларускай Газэты" было паднята пытаньне першараднай важнасьці, а іменна аб самаадукацыі. Трудна з аўтарам не згадзіцца адносна гэтай справы. Бязумоўна, слушным зьяўляецца цьверджаньне, што сучасная пачатковая польская школа ня можа заспакоіць голаду на асьвету, які адчуваецца на Заходняй Беларусі. Школа ў чужой малазразумелай мове, бязумоўна ня спрыяе нармальнаму разьвіцьцю. Ведамы зьявішчы, што дзіця, ходзячы ў польскую школу, ня гледзячы на зусім нармальныя здольнасьці, праз некалькі гадоў не навучаецца навет добра чытаць. Такія скаргі можна пачуць у нас вельмі часта. Пасылаць-жа дзяцей у места ў сярэднюю школу, з прычыны нячуванай галіты нашага сяляніна, няма цяпер ніякай магчымасьці.

Усё гэта вельмі слушна, як слушны далейшыя вывады аўтара стацьці адносна саматужнага, індывідуальнага, ці супольнага навучаньня пры помачы існуючых ужо беларускіх арганізацыяў, або міма іх, калі дзе такіх арганізацыяў няма і быць ня можа з прычыны розных труднасьцяў пры заснаваньні беларускіх гурткоў. „Кожны, хто ўмее чытаць і пісаць пабеларуску — павінен навучыць свайго суседа". „Самаадукацыю на парадак дня"! — кажа аўтар.

Ніхто ўсяму гэтаму не запярэчыць і астаецца толькі пажадаць, каб „Беларуская Газэта" абгаварывала гэтую тэму як найчасьцей, вяла сталую прапаганду пашыраньня асьветы, і каб паўтарала вышэйшыя тэзы сотні разоў, бо толькі тады яны даходзяць шырака і пераконваюць аб іх патрэбе.

Але ёсьць адна старана гэтага пытаньня, аб якой аўтар не гаворыць, магчыма і таму, што прадстаўляе яно сабой у пэўнай меры новае пытаньне, ад закранутай вышэй тэмы мала залежнае. *Гэта пытаньне аб паглыбляньні адукацыі* тых адзінак, якія ці то праз школу, ці праз самавуцтва здабылі пэўную асьвету і лічаць, што ім гэтага хапае.

Сярод беларускай інтэлігенцыі і паўінтэлігенцыі ёсьць шмат адзінак, якія пакончалі навет вышэйшыя школы ў краі або заграніцай. Атрымалі яны тую ці іншую спэцыяльную асьвету і прадстаўляюць сабой „закончаных людзей", якія аб сабе гатовы думаць, што яны, выражаючыся вобразна,—усе розумы паелі. Здараецца аднак, і то даволі часта, што гэтыя нашы дыплёмаваныя інтэлектуалісты. калі падняць гутарку аб штодзенных і найбольш палючых пытаньнях, дык выяўляюць палітаваньня годную ўбогасьць сваей думкі. Што можа быць актуальнейшае ў нашы дні, калі не пытаньні, прыкладам, аб сутнасьці гаспадарчага крызісу, соцыялізму ці нацыяналізму? Аднак нашы некаторыя інтэлігенты ў гэтых пытаньнях аказваюцца проста малаграматнымі. Не хапае такім людзям найзвычайнейшай палітычнай граматы. Але гэта ўсё ані трошкі ім не перашкаджае, надрабляючы міну, крытыкаваць, напр. Маркса, утопічнасьць соцыялізму і г. д. Будуць яны гаварыць аб усім на сьвеце за выняткам аднаго: што яны мала маюць паняцьця аб тым, аб чым гавораць, а часамі і пішуць. Скуткі гэтага зьявішча такія: частка нашай інтэлігенцыі, маючы няраз шырокую веду з галіны прыроды, матэматыкі, моваў — без грамадзкіх і палітычных навук, не стварылі сабе яснага сьветапагляду; балтаюцца на паветры, вышаўшы з туману кадзільнага ў царкве і касцеле, а не дайшоўшы да навуковага разуменьня падставаў людзкога жыцьця. *Гэтае балтаньне ў паветры, гэтая бязхрыбетнасьць зьяўляецца прычынай усялякай безпраграмнасьці і хістаньня* з права налева, або з лева направа, калі яшчэ ня горш: адсутнасьць яснага сьветапагляду робіць чалавека зусім бяздзейным, бязідэйным і здатным хіба толькі да бясплоднай крытыкі ўсяго і ўсіх, або ісьці за тым, хто дае больш.

З гэтым зьявішчам палітычнай безграматнасьці трэба з усей сілай змагацца, нараўне, як з вясковым анальфабэтызмам адносна чытаньня і пісаньня. Трэба ўрэшце зразумець, што сучасная школа ня здольна запоўніць прабелу адносна новых вымогаў жыцьця. Веду, якая-б нам памагла выбрацца з сучаснай мяшаніны паняцьцяў сацыяльнага хаосу і стварыла ясны пагляд на дарогу, куды трэба ісьці — школа нам даць ня можа. Гэтую веду мы павінны *здабыць самі*, а здабыўшы шырыць яе ў масах.

Як да гэтага дайсьці?

Адказ можа быць толькі адзін: самаадукацыяй. Мала прачытаць паважную кніжку, пісаную не ў абароне капіталізму. Трэба яе прастуд'яваць, запамятаць і прадумаць. Калі гэта зроблена —пажыч кніжку другому, каб той рабіў тое самае. Мала гэтага. Ці ў месьце, ці на вёсцы, не наражаючы сябе на адміністрацыйную адказнасьць, згуртуй каля сябе зацікаўленых даным пытаньнем. Абгавары яго колектыўна, вызаві дыскусыю, якая прымусіць цябе і іншых думаць, інтэнсыўней працаваць мазгамі, навучыць у практыцы ўменьня выяўляць тваю думку на славах. Такія дыскусыйныя рэфэраты асабліва карысны там, дзе ўжо існуюць беларускія культурна-асьветныя гурткі, бо ёсьць магчымасьць сабраць большы лік зацікаўленых. Там-жа, дзе такіх гурткоў няма — рэфэраты рабі саматугам, па-хатняму, у малым кругу запрашаных сяброў. На такія хатнія сходкі запрошаных асоб ніякага дазволу ад уладаў ня трэба, ды ўрэшце такі дазвол ня меў-бы і сэнсу, бо трэба было-б тады браць дазвол, каб пагаварыць з сваім суседам.

Такая самаасьветная акцыя ня толькі не перашкаджае акцыі вучэньня няграматных чытаць і пісаць, але ёй яшчэ памагае і яе хронологічна папераджае.

Дык бярэмся сьмела да працы!

А. Крыўскі.

Шукаюць выхаду...

Як на фільмовым экране ў міжнароднай палітыцы падзея зьмяняе падзею. Выпадкі ў Нямеччыне, вайна на Далёкім Усходзе, жэнэўскія нарады ўступілі сяньня мейсца так званаму трактату чатырох, г. зн. падпісанаму ўжо праекту стварэньня ў Эўропе сталага паразуменьня чатырох вялікіх дзяржаў—Англіі, Францыі, Нямеччыі і Італіі. Пасьля невялікіх торгаў і ператоргаў, пасьля нязначнага падшліфаваньня антырэвізыяністычных тэндэнцыяў рымскага праекту, — усе ўспомненыя дзяржавы прышлі да згоды, і падпісаньне трактату сталася фактам дакананым. Паразуменьне, паводле слоў яго тварцоў, мае стаць падставай пацыфікацыі Эўропы, пазваночным слупом, на якім абапрэцца будучыня заходняй цывілізацыі. Асноўная думка палітычнага новатвору зводзіцца да таго, што падпісаўшыя яго дзяржавы, будучы прасякнутымі ідэяй мірнага сужыцьця народаў, пастанавілі паразумевацца з сабой у-ва ўсіх цікавячых іх справах, раней чым гэтыя справы будуць разглядацца ў Лізе Народаў або на іншых міжнародных канфэрэнцыях.

Што-ж такое ў запраўднасьці прадстаўляе сабой трактат ці дыктатура чатырох?

На грунце эканамічнага застою, на грунце нябывалага завастрэньня гаспадарчых і палітычных стасункаў паміж паасобнымі дзяржавамі, на грунце адраджэньня нямецкага імпэрыялізму, на грунце росту сілы і значэньня Савецкага Саюзу— трактат чатырох—гэта ўзмацненьне рэакцыі ў Нямеччыне і Італіі, гэта для Нямеччыны зварот калёніяў, дазбраеньне і рэвізія граніцаў, гэта для Італіі панаваньне на Міжземным моры. Трактат чатырох—гэта падпарадкаваньне „меншых" народаў „вялікім" дзяржавам, гэта ўрэшце шуканьне выхаду з гаспадарчых труднасьцяў коштам усходу. Таму нічога дзіўнага, што падпісаньне трактату выклікала занепакаеньне і варожасьць у ўрадаў іншых эўрапэйскіх дзяржаў, а перадусім у Польшчы, і СССР. Польская ўрадавая прэса піша выразна аб тым, што дырэкторыят чатырох ня толькі ня прычыніцца да пабольшаньне ўзаемнага даверра і мірных настрояў, але, наадварот, выкліча

яшчэ большы неспакой, будзе „фармалізаваньнем хаосу“. Трактат чатырох аканчальна абдзірае Лігу Народу з усякага аўтарытэту, узмацняе „фашызм“ у Эўропе, бо павялічвае асабісты прэстыж Мусоліняга, узносіць угару Гітлера, каторы ўваходам у групу чатырох алігархаў здабудзе большы сукцэс, чым Штрэзэман уваходам у Лігу; далей трактат чатырох узмацняе напружаньне паміж СССР і „капіталістычным сьветам“ і ў будучыні можа пагражаць нейкім „нападам“ на „дзяржаву пралетарыяту“, урэшце, — нішчачы ў народаў пачуцьцё роўнасьці—трактат чатырох зьмяшчае грозныя зярняты вайны“. („Gaz. Pol.“ 1-VI. 33).

Аб істотным характары трактату чатырох пішуць ня толькі тыя, хто зьяўляецца яго праціўнікам, але яго ня скрываюць і самі ініцыятары. Міжнародныя Розэнбэргі інтэнсыўна шукаюць „лініі супольнага дзеяньня“.

У сяньняшняй Эўропе пераважае тэндэнцыя да злагоджаньня церцяў у ўспомненым канцэрце ў абліччы супольнага праціўніка. Жэнэўская газэта „Журналь дэ Націон“, орган уплывовых чыннікаў у Лізе Народаў піша: „Прызнаёмся, што бачым толькі адну магчымасьць зьдзейсьненьня „лініі супольнага дзеяньня“. Гэта—антысавецкая інтэрвэнцыя“. Далей газэта піша аб жывой патрэбе прылучэньня Макдональда і іншых да гэтай ідэй, якую ўжо даўно прапануюць Гітлеры, Дэтэрдзінгі, Біввэрбукі і т. д. Трактат чатырох зьяўляецца адным з яўных, незамаскаваных фактаў „шуканьня выхаду“ у „лініі супольнага дзеяньня“ супроць супольнага праціўніка. Прэса піша, што трактат чатырох—гэта дыктатура вялікіх капіталістычных дзяржаў, якія ў арбіту свае палітыкі хочуць уцягнуць меншыя народы. Таму „трактат чатырох—піша „Газ. Польска з 23-V — без увагі на тое, ці мае зьмест, ці яго ня мае — нічога—апрача замяшаньня і неспакою—у міжнародных адносінах ня можа выклікаць. Паміма найбольш спрытных сфармулаваньняў, трактат чатырох будзе сілаю рэчаў разьбіваць „трактат народаў“ і аслабляць Лігу. Паміма найбольш тонкіх комэнтарыяў арганізаваньне вялікіх капіталістычных дзяржаў мусіць выклікаць у СССР уражаньне, што візыта Розэнбэрга не прамінула бяз сьледу. Каб невядома як тлумачылі іншым дзяржавам, што дырэкторыят ня мае замеру ўпарадкаваньня сваіх унутраных спораў чужым коштам —ня змогуць гэтага вытлумачыць“. А „Газ. Варшаўска“ з 24-V, паклікаючыся на „Тэгліхэ Рундшаў“ аб здваеньні палітычнай актыўнасьці Нямеччыны на ўсходзе і на словы Гітлера, што

„пры адпаведным поглядзе на эўрапейскія праблемы можна было-б бяз труднасьці знайсьці такое разьвязаньне на ўсходзе, каторае прыняло-б пад увагу зразумелае дамаганьне Польшчы таксама, як натуральнае права Нямеччыны“ піша:

„Словы гэтыя набіраюць актуальнага значэньне пасьля падпісаньня „трактату чатырох“. Яны абазначаюць аканчальнае зар‘ентаваньне нямецкай рэвізыяністычнай палітыкі і шэрагу спробаў, каторыя хутка надыдуць, „мірнага“ адабраньне ад нас заходніх правінцыяў і адшкадаваньня нас за гэта коштам нашых усходніх суседзяў“.

З усяго гэтага вынікае, што трактат чатырох зьяўляецца ня крокам да міру, а прыбліжэньнем да вайны, што ініцыятары „дырэкторыяту“ значна пасунулі наперад практычную рэалізацыю ідэі Дэтэрдзінгаў. І таму найбольш энэргічная кампанія супроць яго вядзецца ў Савецкім Саюзе. Савецкая прэса паводле карэспандэнта „Газ. Польскай“ Отмара, усё сваі вастрые скіроўвае перадусім супроць Англіі, бо — піша „Правда“ ідэя трактату нарадзілася фармальна ў Рыме, а фактычна ў Лёндане“, што цесна зьвязана з напружаньнем савецка-ангельскіх адносінаў. Трактат, паводле публіцыстаў савецкай прэсы, ёсьць камбінацыяй рэакцыйных колаў з авантурніцкімі, антысавецкімі мэтамі, ёсьць спробай адчыненьня нямецкаму імпэрыялізму дарогі на Усход, каб у гэтую старану скіраваць яго актыўнасьць. Сытуацыя вытвараная апошнімі выпадкамі ў Эўропе, брак яснай пэрспэктывы на будучыню змушае кіраўнічыя колы некаторых вялікіх дзяржаў шукаць выхаду коштам усходу. *Ю. Дубік.*

Усё гавораць

Ужо чатыры гады капіталістычныя краіны шукаюць выхаду з гаспадарчага крызісу. Крызіс гэты палягае на тым, што няма куды дзець награмаджаных тавараў — машынаў, прадуктаў, вопраткі, абутку і іншых рэчаў. А гэта здарылася таму, што мільёны людзей у большасьці дзяржаў нашага сьвету вырабляюць тавары, якія належаць да невялікае кучкі людзей.

— Ну, дык што з гэтага—скажуць нам—людзей ня зьменшылася, а прыбыло і яны змаглі-б гэтыя тавары закупіць!

Гэта праўда, людзей пасьля вайны прыбыло шмат, але-ж гаспадары прадпрыемстваў, павялічваючы стала свае прыбыткі, з кожным годам абніжалі заробак рабочага, уздымалі цэны на прамысловыя вырабы, зьніжалі на сельска-гаспадарчыя, расьлі падаткі, запазычанасьць. У выніку ўсяго гэтага — людзі бяз грошай, тавары ў магазынах, няма каму купляць, замыкаюцца фабрыкі і сяньня перад намі 40-тысячная армія безработных.

За гэтыя чатыры гады адбылося ня менш дзясятка розных канфэрэнцыяў, якія ставілі перад сабой пытаньне барацьбы з крызісам. Аднак крызіс пануе і надалей, пашыраючыся на што-раз новыя галіны гаспадарчага жыцьця. Выняткам зьяўляецца хіба толькі ваенная прамысловаць, дзе праца вядзецца ў напружаным тэмпе.

Вось-жа на чацьвертым годзе панаваньня крызісу кіраўнікі такіх краінаў, як Амэрыка, Англія і Францыя — пастанавілі склікаць вялікую сусьветную гаспадарчую канфэрэнцыю і на ёй належна расправіцца з крызісам. Сабралася яна 12-га чэрвеня ў Лёндане, на якую прыбылі прадстаўнікі 67 краінаў, у тым ліку і СССР. Ужо восем дзён дыскутуюць. Усё гавораць. Сварацца на крызіс. Усім вядомы Розэнбэрг, прадстаўнік Гітлера, дагаварыўся да таго, што яго публічна абазвалі „вар‘ятам“ „старым аслом“. Беднага прымушаны былі адклікаць назад у Нямеччыну.

Літвінаў—дэлегат СССР—, як падаюць газэты, ўнёс ажыўленьне. Ён выступіў з прапановай, што Саветы згодны закупіць зараз-жа прамысловых тавараў на 2 мільярды даляроў, што складае 65% усіх вывараў, якія ляжаць бяз руху, але пад варункам, што дзяржавы згодзяцца на доўгатэрміновы крэдыт Саветам. Прапазыцыя гэтая ўсіх, як кажуць, „агарошыла“. Некаторыя дэлегаты трактуюць гэтую прапанову прыхільна, але толькі трактуюць. Ніякіх практычных прапазыцыяў няма.

Ці знойдзе гэтая конфэрэнцыя лякарства на зьнішчэньне гаспадарчае хваробы?

Можна больш чым сумлявацца, бо нават самыя арганізатары яе не грашаць вялікімі надзеямі. Трэба думаць, што яе спаткае лёс папярэдніх падобных канфэрэнцыяў. *А. Б.*

Што пішуць?

Эндэкі аб ваеннай небясьпецы.

Ацэніваючы трактат чатырох дзяржаў, эндэцкая „Газэта Варшавска“ з дня 7-га чэрвеня г. г. займаецца пытаньнем ваеннай небясьпекі, якая пагражае Савецкаму Саюзу.

„Імпэрыялістычныя дзяржавы,—піша „Г. В.“, — якія знаходзяцца ў вялікіх гаспадарчых клапотах, загрожаны і агранічаны на сваіх заморскіх рынках, даўно ўжо лакома пазіраюць на расейскія абшары, якія вымыкаюцца з нармальнага сусьветнага гаспадарчага абароту. У розных палітычных і гаспадарчых колах паўстаюць часад-часу праекты ўпарадкаваньня справы расейскага камунізму. Яны ўплываюць на палітыку дзяржаў у адносінах да Расеі і сілаю рэчаў фармуюць погляд заходняга сьвету на праблему становішча Саветаў у эўрапэйскай палітыцы“.

Ня мір, а падпарадкаваньне.

Дня 12 чэрвеня г. г., як вядома, склікана ў Лёндане Міжнардная Экономічная Канфэрэнцыя. У зьвязку з гэтым эндэцкі экономіст Р. Рыбарскі піша ў „Газ. Варшаўскай (14—V):

„Будуць радзіцца ў Лёндане над экономічным мірам, а адначасна экономічныя войны будуць трываць далей.

Ніякія міжнародныя канфэрэнцыі ня зьменяць факту, што сусьветная гаспадарка ня вернецца да быўшага расквіту, што гаспадарчае жыцьцё народаў будзе ісьці што-раз мацней у глыб, замыкаючыся па меры магчымасьці ў межах дзяржаў. Мытныя муры ня лопнуць пад уплывам дыскусыяў на розных канфэрэнцыях, а тым балей пад уплывам амэрыканскіх прапазыцыяў“.

І канчае:

„Ідэя мытнага міру зьяўляецца спробай утрыманьня перавагі моцных гаспадарча дзяржаў над эканамічна слабейшымі народамі. Яна прадстаўляе пэўнае падабенства да „трактату чатырох“. Некаторыя вялікія дзяржавы хочуць зарганізаваць палітычнае панаваньне над рэштай Эўропы, вызначаць меншым дзяржавам новыя граніцы. Падобна да гэтага Злучаныя Штаты, Нямеччына, Англія хацелі-б бачыць у рэшце сьвету пасыўныя рынкі збыту. Але зьмяніліся часы, мінуў пэрыяд урадаваньня найбольшых дзяржаў над „малымі“, так у палітычнай як і эканамічнай галіне“.

Віленскае жыцьцё.

„Мэморыял“. (Зварот). У канцы прошлага месяца хадэцкія прэзыдыюмы Юбілейнага Камітэту (25-III-1918) і Беларускага Нац. Камітэту ў Вільні зладжылі мэморыял да Мітрапаліта Праваслаўнай Царквы ў Польшчы ў справе адмовы духовенства адслужыць малебен у Прачысьленскім Саборы ў дзень т. зв. 15-х угодкаў Незалежнасьці Беларусі. У тэксьце „мэморыялу“ між іншым чытаем наступныя настаўніцкія павучэньні: „Падвойны беларускі юбілей даваў духавенству вельмі добры повад, каб падыйсьці бліжэй да грамадзянства, каб зьвязаць з ім і жывую сувязь

Беларуская хадэцыя аб крызісе

Без перабольшваньня трэба назваць сяньня слова „крызіс“ найпопулярнейшым словам у сьвеце. Яго можна пачуць усюды і ад кожнага. Аб ім гавораць у вёсцы, у горадзе, на фабрыках і фальварках, у Эўропе і Амэрыцы; яно на вуснах селяніна, рабочага і гандляра, капіталіста, абшарніка і банкіра, безработнага і батрака, аб ім гутарыць беларус, паляк, немец, жыд і т. д. Слова гэтае сталася ўвасабленьнем убогасьці і руіны для мільёнаў працуючага народу, яно абазначае зьмяншэньне зыскаў для прамысловых і сельскагаспадарчых багацеяў.

„Крызіс“—слова грэцкае і значыць пералом, цяжкае пераходнае палажэньне. Сучасная гаспадарчая завіруха, якая трывае ўжо чацьверты год, прывяла пэўныя слаі людзкасьці да аканчальнае руіны. Сухая цыфра — 40 мільёнаў безработных, што разам з сем‘ямі стварае аграмадную людзкую армію, пазбаўленую сродкаў да жыцьця, гаворыць выразнаю і зразумелаю моваю аб разьмерах катастрофы. І таму няма хіба сяньня ніводнага чалавека, які-б не паставіў перад сабой трагічнага пытаньня аб будучыні людзкасьці, аб прычынах крызісу, аб тым, дзе канец грамадзкага няладу. На гэтым грунце паўстала цэлы шэраг тэорыяў і тэорыйкаў, якіх сяньня ўжо прэса налічвае некалькі... сот і з якіх кожная па-своему стараецца вытлумачыць прычыны гаспадарчага разладу. Адны з іх выводзяць крызісы з плямаў на сонцы, другія—з боскай кары, трэцьція ізноў прычынаў крызісу дашукваюцца ў псыхіцы народаў, у эгоізьме і т. д. Усё-ж паміма нязвычайнай markdown розьнакалёрнасьці ўсіх гэтых тлумачэньняў, іх можна падзяліць на дзьве асноўныя групы: першая стараецца даказаць, што прычыны крызісу гнезьдзяцца ў усім, што толькі прыдзе ў галаву, але ні ў якім выпадку не ў будове цяперашняга ладу, і другая, даказваючая, што крызіс зьяўляецца рэзультатам асаблівасьці сучаснай эканомікі. Першыя хочуць змагацца з крызісам пры адначаснай абароне цяперашняга гаспадарчага ладу; другія — наадварот, для таго, каб зьліквідаваць крызісы хочуць перабудаваць сучасную гаспадарку на іншую, больш дасканальную.

„Бел. Крыніца“ у № 11 з гэтага году, „разьвязваючы“ праблему „галаўнейшых прычынаў сяньняшняга крызісу“ становіцца ў шэрагі арыгінальных „эканамістаў“ першага гатунку. Спачатку аўтар артыкулу „Крызіс і наша вёска“, з мінаю Колюмба робіць такое вось „адкрыцьцё“: „Сяньняшні крызіс, як зьявішча міжнароднае мае свае прычыны“. Мудра сказана! Паводле „Крыніцы“ існуюць на сьвеце і такія зьявішчы, якія ня маюць „сваіх прычынаў“. І далей наш паважаны аўтар пачынае пералічваць самыя прычыны. „Першай з іх зьяўляецца надзвычайны развой тэхнікі, машыны“ значыць, машыны вінаваты, бо „дзе даўней працавала тысяча людзей, сяньня, дзякуючы ўдасканаленай машыне, тую самую работу можа зрабіць чалавек дзесяць“. „Сусьветная вайна ёсьць так-жа прычынай крызісу, а перадусім у Эўропе і Амэрыцы“, бо—тлумачыць «Крыніца»—пасьля вайны Кітай пачаў будаваць свае фабрыкі і рабіць свае тавары, а Расея, дзякуючы рэволюцыі «перастала быць рынкам збыту, прынамсі такім, як быў прад вайной». Трэцьцяй, вялікай (!) прычынай крызісу «зьяўляецца абядненьне вёскі», таму, што селянін ня можа, дзякуючы незаможнасьці, купляць прамысловых тавараў і жыве «як набяжыць». І ўрэшце яшчэ аднэй з крыніцаў гаспадарчага хаосу ёсьць хаваньне капіталаў (грошай) «панамі і фабрыкантамі» па кішэнях або па загранічных банках.

Вось «крынічныя» кіты, «вось галоўнейшыя прычыны сяньняшняга крызісу, які між іншым (!), і на нашай вёсцы зрабіў і робіць страшэнныя спусташэньні».

Пры такім «дасьледаваньні» сутнасьці сяньняшняга гаспадарчага няладу «Бел. Крыніца» магла-б налічыць яшчэ дзясяткі падобных «кітоў». Але выявіць праўдзівую прычыну усіх гэтых «прычынаў», яна ня здольна, бо ня хоча, бо ёй залежыць на зацямненьні, а не на выясьненьні праўдзівых карэньняў крызісу. Гэта станецца зусім зразумелым, калі прыгледзіцца бліжэй да грамадзкага аблічча тае партыі, якую мае гонар рэпрэзэнтаваць «Крыніца», калі ўявіць сабе тую ролю, якую адыгрывае хрысьціянская дэмократыя ў нашым народна-адраджэнскім жыцьці. Ёй залежыць на тым, каб віну за гаспадарчую катастрофу зваліць на ўсё, толькі не на самую будову цяперашняга грамадзтва, каб выхаду з бяды шукаць у-ва ўсім, толькі не ў зьнішчэньні праўдзівых крыніцаў крызісу. Адсюль—віна ў машынах, у хаваньні грошай, у вайне і т. д. Прыблізна з такім самым правам можна было-б сказаць, што за думкі аўтара вінавата не яго галава, а папера «Бел. Крыніцы», дзе гэтыя думкі адбіты.

———

Прычыны крызісу ляжаць у самай сутнасьці цяперашняга способу вытворчасьці. Асноўнай супярэчнасьцю сучаснага грамадзкага ладу, супярэчнасьцю, якая зьмяшчае ў сабе зародкі ўсіх сяньняшніх няладаў, зьяўляецца супярэчнасьць паміж грамадзкім тварэньнем і капіталістычным прысваенным. Гэта значыць, што вытворчасьць сродкаў для падтрыманьня людзкога

для дабра і велічча перш за ўсё Праваслаўнае Царквы".

Гэтыя словы, кідаюць яшчэ сноп сьвятла на сутнасьць хадэцыі і яе „незалежнасьці".

Хто лепшы? Паміж хадэкамі і санатарамі вядзецца заядлая грызьня. Як першыя, так і другія стараюцца ачысьціць свае грахі ў вачох беларускага народу, паказаць свой твар „нявіннасьці". У працэсе сваркі хадэкі выцягаюць на божае сьвятло новыя факты кампрамітуючыя санацыю, а санацыя—адкрывае перад намі тайнікі з дзейнасьці хрысьціянскіх дэмакратаў. Спор падняўся навокала пытаньня хто прычыніўся да фактычнай ліквідацыі беларускіх гімназіяў?

„Бел. Крыніца" ў № 22 пісала: „Галоўны махер—у супалцы з Р. Астроўскім—ад справы перадачы Віленскай Беларускай Гімназіі палякам, А. Луцкевіч у № 11 свайго дэфэнзыўнага органу „Родны Край" на каго іншага ў гэтай справе складае віну", г. зн. на хадэкаў.

У адказ на гэта ў № 12 „Родн. Краю" чытаем: „Павадыр Хадэцыі, кс. Станкевіч, падаў руку ведамаму „дэфэнзыўнаму" дзеячу Акіньчыцу і яны супольнымі сіламі „ачысьцілі" Вілен. Бел. Гімназію ад непажаданых для хадэцыі (і... дэфэнзывы!) вучыцялеў". І далей: „А тады распачаўся другі акт трагедыі беларускіх гімназіяў: павадыр Хадэцыі кс. Станкевіч, пачаў рабіць усе захады, каб школьныя ўлады не пакінулі надалей гімназіяў у руках грамадзянства. І акцыя гэтая яму ўдалася: абедзьве астаўшыяся яшчэ жывымі гімназіі — Віленская і Наваградзкая—з пачаткам 1932-33 школьнага году былі пераняты дзяржавай і ператвораны ў філіі польскіх дзяржаўных гімназіяў — з захаваньнем, праўда, усіх правоў дзяржаўных школаў"

Калейка за хадэкамі. У № 23 „Бел. Крыніцы" знаходзім: „Усё незалежнае беларускае грамадзянства надта добра памятуе, як год таму Луцкевіч і Астроўскі з кучкай безадказных асоб-вучыялёў гімназіі „upaństwowienie" гэна праводзілі. Мы ўсе добра памятуем, як бадай пасьля кожнай грамадзкай нарады, каб гімназію захаваць беларускай, Луцкевіч, Астроўскі і гэныя вучыцялі бегалі ня то што да школьнага куратара, але ў ваяводзтва, да дэфэнзывы, з просьбай забраць гімназію і заапякавацца ў ёй імі, вучыцялямі-санатарамі".

І зразумейце, хто тут чысты, а хто вінават, хто добры, а хто кепскі.

Нам здаецца, што абое—рабое.

Летапіс Т-ва Беларускае Школы. Выйшаў з друку № 1-шы „Летапісу". Мэта часопісі—„лучэньне паміж сабою шчырых і сьведамых, але распыляных па ўсей Заходняй Беларусі, ідэйна адданых культурнай працы адзінак". Першы нумар, паміма пару вершаў і вестак з беларускага жыцьця дае багатую хроніку з дзеяльнасьці ТБШ на правінцыі. З яе атрымліваецца ўражаньне, што паміма ўсяго культурна-асьветная праца бурліць. Прыгожай і годнай увагі зьяўляецца зьмешчаньне на апошняй старонцы народных песень «Зялёны дубочак» і «Ці ня дудка мая». Варта было-б прадаўжаць гэтае і ў наступных нумарох. Апрача таго пажадана было-б павялічыць аддзел агульна-грамадзкага характару. „Летапіс" мае выходзіць адзін раз у месяц.

Таварыскі байкот. У адказ на выступленьне кс. Станкевіча ў «Б. Крыніцы» супроць вучыцялёў Віл. Беларускае Гімназіі, пэдагогічная рада ўспомненае гімназіі аб'явіла Станкевічу, як падае «Родны Край» „таварыскі байкот".

„Таварышы" не ладзяць.

Як і аб чым пісаць у сваю газэту

З даўных часоў існуе думка, што пісаць у газэты могуць толькі вучоныя, а дзе ўжо нам цёмным ды несьвядомым. Наша справа—пісанае выконваць. Так думалі дзяды, прадзяды і нават бацькі, але падругому думаюць дзеці ня ўмершых бацькоў, бацкоў, якія на сваіх плячох вынясьлі вялікую вайну, зруйнаваўшую нашу старонку дашчэнту.

Яны на сваіх плячох, не заўважыўшы нават, прынесьлі новае ў жыцьцё, а новае — гэта тое, што іх дзеці сталі думаць падругому, сталі разумець, што яны сапраўдныя людзі, якія здольны ня толькі выканываць пісанае, але і самы могуць пісаць, нават могуць лейцы ў рукі ўзяць і кіраваць якім хочаш возам.

Вядома, пісаць можна ўсяк: адзін напіша лепш, другі—горш. але-ж гэтага баяцца ня трэба, нам вельмі важна, каб было напісана так, як кожны з вас, прыехаўшы з кірмашу альбо яшчэ адкуль, сеўшы на прызбу расказвае свайму суседу навіну. Проста, так, як расказваеш, вазьмі і напішы, напішы тое, што думаеш аб якім-небудзь здарэньні, якое адыгрывае значэньне для вёскі, фальварка, тартака, ўсято беларускага народу. Нічога што можа будзе неграматна альбо буквы брыдкія, гэта нічога: наша «Беларуская Газэта» апрацуе. Пішы заўсёды на адной старонцы.

Другое, вельмі важнае,—гэта ведаць, аб чым пісаць?

Агульнікова на гэтае пытаньне можна было-б адказаць так: пішэце аб усім жыцьці беларускага народу, гэта значыць: аб даўгах, як справа з хутарамі, сэрвытутамі, як працуюць нашы беларускія радныя ў гмінах, што чуваць з беларускаю школаю, ці чытаюць «Беларускую Газ.», якія ў ей недахопы, якія газэты яшчэ да Вас даходзяць, Ваша думка аб іх, якія арганізацыі працуюць у Вашай мясцовасьці, аб гуртках самаадукацыі, колькі дзяцей не ахоплена вучобаю, як жыве мястэчковая і вясковая моладзь і г. д.

Вось прыблізна пералік. Ёсьць многа фактаў, аб якіх павінна знаць ня толькі Беларусь, але і ўвесь сьвет, трэба толькі аб іх пісаць.

Перадусім, ня трэба баяцца. Пішэце — мы чакаем ад Вас пісьмаў да нашае «Беларускае газэты». Давайце будзем разам паляпшаць яе, ўздымаць нашу сьвядомасьць і культурнасьць.

Рэдакцыя.

Б. Тарашкевіч у Каранове. Даведваемся, што Б. Тарашкевіч, засуджаны вырокам Віл. Апэляцыйнага Суду на 8 гадоў вастрогу, перавезены з Лукішак у Горадню, а адтуль пасьля нейкага часу ў Каранова.

„*Загаманілі*". З нагоды выхаду першага нумару нашай газэты, „Бел. Крыніца" і „Родны Край", падаўшы сабе таварыскія рукі, загаласілі на ўвесь сьвет, абвінавачваючы нас „у-ва ўсім". У палеміку з гэтымі закідамі ня маем замеру уходзіць, бо яны занадта непаважныя.

Думаем, што сам народ належна ацэніць нашую газэту і гэта будзе найлепшым адказам на хадэцка-санацыйную хлусьню.

Стан хваробаў у Вільні. Апошнімі часамі на тэрэне Вільні заўважваецца масавае заслабленьне на сухоты, пры чым значны працэнт хворых уміра. Што тыдзень маем ад 6 да 10 выпадкаў сьмерці. Газэты пішуць, што барацьба з сухотамі ёсьць вельмі трудная, бо звычайна хваробы зьвязаны з нябывалай убогасьцю.

Цікавы выпадак. Газэты нядаўна падалі такую вестку: недалёка ад паліцэйскага пастарунку ў Солечніках (каля Вільні) затрымалі безработнага і бяздомнага шофэра з Вільні, які раскідаў камуністычную літэратуру. У часе бадань ня шофэр паказаў, што ён не зьяўляецца камуністам, але, што яму абрыдзела жыцьцё безработнага і бяздомнага і ён уласнаручна напісаў некалькі дзясяткаў камуністычных адозваў, каторыя раскідаў блізка каля пастарунку, каб яго арыштавалі і пасадзілі ў вастрог.

36 тайных гарэльняў у маі. На абшары паветаў Віленшчыны ў працягу маю г. г. выяўлена 36 тайных гарэльняў самагонкі. 24 сялян пацягнуты да судовай адказнасьці.

Забастаўка пекараў. 7-га чэрвеня ў пякарні Іскольскага пры Завальнай вуліцы выбух пратэстацыйны штрайк працаўнікоў. Прычына забастоўкі—проба абніжэньня платы і затрудненьне непоўналетніх у надлічбовых гадзінах. На другі дзень забастоўка зьліквідована ў сувязі з уступкамі прадпрыемцы.

Бойка бундоўцаў з камуністамі. Даведваемся з „Dzen. Wil.", што на дзень 11 чэрвеня г. г. на запросіны мясцовага „Бунду" у Вільню прыбыў д-р Эрліх, каторы меўся ў салі пры вул. Конскай прычытаць лекцыю. У пэўным мамэнце група камуністаў, якая складалася з 150 асобаў уварвалася сілаю ў памяшчэньне. Паўстала бойка ў зьвязку з чым прэлегент змушаны быў уцякаць пад абароною баёўкі.

Правінцыяльныя малюнкі

Усё-ж такі свайго дапялі

14-га мая г.г. моладзь наша наладзіла ў засьценку Мель доўгачаканы спэктакль-вечарыну. У праграму вайшлі: „Калісь" Фр. Аляхновіча, „Два жаніхі" Вольнага, дэклямацыя і скокі. Хоць пагода была няважная і хоць мала было часу паведаміць ваколічныя вёскі аб спэктаклю, аднак публікі назьбіралася шмат. Было каля 200 асоб. З вялікай увагай і цікавасьцю сачылі глядзельнікі за ігрою артыстаў. У часе адыгрываньня „Калісь", у найтрагічнейшым мамянце, калі адбывалася бойка на вуліцы гораду між працоўным народам і зграяй царскай паліцыі і жандармерыі за волю і хлеб, то на салі паміж глядзельнікаў былі чуваць галасы: „Запраўды, як у Петраградзе ў 1917 годзе".

Нямала карысных разважаньняў насунуло досыць ідэёвая камэдыя „Два жаніхі". З няменшаю цікавасьцю праслухалі і дэклямацыі. Асабліва добрае ўражэньне і задаваленьне выклікала ў публіцы выступленьне пастушка Дурэйкі, які даволі ўдала прадаклямаваў верш „Пастух", напісанага аб жыцьці дэклямуючага Янкам Ч. Танцулька таксама прайшла досыць весела. Былі, праўда, спробы папсуць гэтую гармонію. Некалькі разоў таўсталобыя адзінкі правакавалі моладзь з мэтай выкліканьня авантуры. Толькі дзякуючы ўмеламу і тактычнаму захаваньню мяйсцовай моладзі былі ўнікнуты безпарадкі.

Агульнае ўражаньне з спэктаклю-вечарыны вельмі добрае. Як сваім зьместам, так і добрым

жыцьця адбываецца сяньня *ў аснаўным* колектыўна, грамадзкі, упольна, а прадукты гэтай супольнай, агульнай працы належаць да ўласьнікаў сродкаў вытварчасьці, да людзей прыватных, да ўсіх, у чыіх руках знаходзяцца фабрыкі, заводы, капальні — да капіталістаў. Гэтая аснаўная рыса пануючай сяньня амаль у-ва ўсім сьвеце эканамічнай сыстэмы ёсьць той крыніцай, каторая родзіць усе ўласьцівыя нашаму часу грамадзкія хваробы. Прыватная ўласнасьць на сродкі вытворчасьці пры магутным разьвіцьці грамадзкае тэхнікі, а разам з гэтым і продукцыйнасьці працы, прыводзіць да хаосу, да т. зв. анархіі вытворчасьці. У сяньняшнім таварна-капіталістычным грамадзтве кожная фабрыка, кожны варштат працы вытварае *незалежна* ад іншае фабрыкі, ад іншага варштату. Няма агульнага пляну, які-б рэгуляваў вытворчасьць, устанаўляючы сумернасьць паміж паасобнымі галінамі яе, паміж ступеньню вытворчасьці і спажываньня. Кожын уласьнік вытварае тое і столькі, што і колькі ён уважае за патрэбнае. Кожын гоніцца за як найбольшым зыскам, а таму яму не залежыць на тым, што ён мае вытварыць. Ён думае толькі аб даходзе. І ў гэтай агульнай пагоні-барацьбе гаспадарка, дзякуючы сваёй незарганізаванасьці, даходзіць урэшце та таго пункту, калі пэўных тавараў вытвараецца аграмадная маса, якую ня можа паглынуць *выплатаздольны попыт* насельніцтва. Выплатаздольнасьць насяленьня зьмяншаецца адпаведна да звужэньня межаў спажываньня а спажываньне капіталізм даводзіць да крайняга мінімум, падрываючы такім чынам свой уласны рынак. Паўстаюць колёсальныя запасы тавараў. Гэта прычыняецца да максымальнага абніжэньня цэнаў, да ўзможанай конкурэнцыйнай барацьбы, да зьнішчэньня найслабейшых эканамічна прадпрыемстваў, што зараз-жа адбіваецца на іншых галінах гаспадаркі і такім чынам паўстае завіруха ў-ва ўсім экономічным жыцьці. Перапаўняюцца рынкі таварамі, якія не знаходзяць для сябе збыту, скарачаецца гандаль, гінуць грошы, нарушаецца крэдыт, зачыняюцца фабрыкі і заводы, расьце армія безработных, трашчаць рынкі, словам, паралізуецца ўсё гаспадарчае жыцьцё.

Крызісы прыводзяць да начуванага завастрэньня ўсіх апярэчнасьцяў капіталістычнага грамадзтва. Застой прадаўжаецца цэлыя гады. З поля бітвы жывымі выходзяць толькі найбольш моцныя і вытрывалыя прадпрыемствы. Экономічнае жыцьцё ўстанаўляецца на новай падставе. Ажыўленьне ў аднэй галіне прыводзіць да пад'ёму ў іншых, паступова ажывае ўся гаспадарка. Пад'ём пераходзіць у разьвіцьцё, пачынаецца новая гонка, новы бег, бег ператвараецца ў скачкі, каб пасьля нейкага часу ізноў „зваліцца ў роў". Такі цыклічны характар разьвіцьця капіталістычнай гаспадаркі.

Паваенныя крызісы, крызісы, сьведкамі якіх зьяўляемся мы, набіраюць што-раз гразьнейшага і глыбейшага характару, даводзяць чалавецтва да праўдзівай катастрофы. Сусьветная вайна яшчэ ў большай меры завастрыла і заблытала стасункі сучаснай гаспадаркі. Звузіліся рынкі збыту, а адначасна крыніцы зыску для Морганаў, Дэтэрдзінгаў, Круппаў. У выніку рэволюцыйнага віхру ўнезалежнілася 160 мільённая краіна. Над колёніямі праносіцца бура нацыянальна-вызваленчай барацьбы. Кітай, Індыя, Эгіцэт паднялі галаву, змагаючыся супроць вызыску замежных цывілізатараў. Панаваньне трэстаў і сындыкатаў, узмоцненая рацыяналізацыя працы вядзе да нячуванага ўбоства масаў у краіных Эўропы і Амэрыкі. Скарачэньне вонкавага рынку ідзе побач з скарачэньнем унутранага. І пад ударамі абуху крызісу крышацца наймагутнейшыя колёсы капіталізму. Ніякая сіла ня можа проціставіцца гэтай стыхійнай навальніцы. Крызісы — родныя дзеці сучаснай гаспадарчай будовы. Крызісы — адзнакі, сымптомы раскладу яе. Крызісы можна зьліквідаваць, толькі ліквідуючы прычыні іх. Гэта змушаны прызнаць сяньня нават некаторыя заядлыя абаронцы цяперашняга ладу.

* * *

А што радзіць згалеламу селяніну, рабочаму і безработнаму „Бел. Крыніца"? Задаўшы пытаньне. „Дзе выхад?" яна павучае: „Адказ тут пакуль-што (чуеце? — гэта толькі пакуль-што, а пасьля хадэцыя прыпіша свае больш радыкальныя рэцэпты — рэд.) можа быць толькі адзін: вучыцца самавыстарчальнасьці ў кожных варунках нашага жыцьця... рабіць ашчаднасьці як найбольшыя... вучыцца жыць і працаваць на асновах каапэрацыі, а разам з гэтым усім пашыраць, паглыбляць і разьвіваць у народзе беларускае нацыяльнае самапачуцьцё, якое узбудзіць у ім новую духовую энэргію і жыцьцёвы самазахаваўчы інстынкт".

Ня трудна зразумець, што апэль гэты скірованы з аднаго боку да беларускіх народных масаў з мэтаю адцягненьня іх увагі ад праўдзіўвага выхаду з крызісу, і з другога — да тых, якія могуць і маюць што ашчаджаць і інтарэсы которых адбівае і бароніць беларуская хрысьціянская дэмократыя.

П. С-кі.

Лёс „Бел. Газэты" залежыць толькі ад падтрыманьня масаў.

тэхнічным выкананьнем, спэктакль-вечарына перавышае сваёю вартасьцю ўсе адыграныя папярэдня ў нашай мясцовасьці.

Вызначылася артыстычнаю ігрою на сцэне Маня Г., якая была як у „Калісь“, так і ў „Двух жаніхах“ ў ролі маткі. Досыць добра адыгралі свае ролі Станіслава і Браніслава Шэмбэрчанкі. Для іх за гэта, бязумоўна, належыць злажыць найшчырэйшыю падзяку.

Наскольні зацікавіліся глядзельнікі спэктаклем, сьведчыць тое, што артысты ўжо атрымалі запрашэньне адыграць гэтыя рэчы і ў іншых вёсках. Артыстам трэба безадкладна пайсьці на сустрэчу просьбах. Неабходна зрабіць як найбольш пастановак такіх рэчаў, як „Калісь“ і „Два жаніхі“. Вось, што значыць энэргічнасьць, ахвярнасьць і адда765насьць для справы. Аб настойлівасьць моладзі разбіліся ўсе труднасьці і перашкоды і яна пагеройску асягнула пастаўленую сабе мэту.

Выручылі 41 зл., па адлічэньні выдаткаў асталося 16 зл., якія будуць прызначаны на культурныя мэты. *Госьць.*

Навіны

Польшча

Катастрофа ў капальні

6-га чэрвеня г. г. ў капальні Сатурн здарылася страшная катастрофа. Абваленая зямля засыпала трох работнікаў. Ратунковая акцыя не дала пажаданых вынікаў.

Рэдукцыі ў капальнях

„Роботнік“ інфармуе, што ў Домброўскім басэйне маюць быць зачынены 27 меншых капальняў, якія затрудняюць каля 5000 рабочых.

Пажар Дзятлава

2-га чэрвеня ў м-ку Дзятлаве, Навагрудзкага ваяводзтва выбух з нячуванай сілай пажар. На працягу кароткага часу агонь, дзякуючы нябываламу ветру ахапіў большую частку мястэчка. На ратунак зьехалася 13 пажарных стражаў, якія, аднак, ня здолелі апанаваць стыхіі. Агулам агонь паглынуў 215 будынкаў. Бяз стрэхі над галавой засталося 616 асобаў, якія пераважна прадстаўляюць сабой найбяднейшы слой насельніцтва.

Прысуды сьмерці

У пачатку чэрвеня надзвычайны суд у Варшаве засудзаў Б. Брахіса і А. Стэрчынскага на кару сьмерці. Абвінавачваліся яны ў шпіёўстве на карысьць аднае з суседніх дзяржаў. Прэзыдэнт Рэспублікі з прыслугоўваючага яму права ласкі не скарыстаў.

Заграніца

Лёт навокала сьвету

Амэрыканскі лётнік Мэттэрн распачаў у першых днях гэтага месяца лёт навокала сьвету. Вылецяў ён з Нью-Ерку ў кірунку Новае зямлі, маючы замер затрымацца ў Парыжы. У зьвязу аднак з перашкодамі атмосфэрычнага характару Мэттэрн змушаны быў ляцець праз Скандынавію. 5-га г. м. лётнік быў вітаны ў маскоўскім лётнічым порце.

Гітлер арганізуе расейскіх эмігрантаў

Газэты пішуць аб ажыўленьні дзеяльнасьці расейскіх манархістаў у Бэрліне, якія знаходзяцца пад апекаю і кіраўніцтвам Гітлера. Імі ўжо створаны расейскі нацыянал-сацыялістычны саюз і пачаў выходзіць афіцыяльны орган яго „Новое слово“, які выдаецца з субсыдыяў Гітлера ў расейскай і нямецкай мовах.

Рух турыстычны ў СССР

Як падае „Dz. Wil.“ апошнімі часамі Савецкі Саюз што-раз больш і больш адведваеца амэрыканскімі, ангельскімі, ірляндзкімі, француцкімі і чэскімі турыстамі каторыя едуць у СССР ня толькі цягнікамі, але і аўтамабілямі. У зьвязку з гэтым у кантрольным пункце ў Негарэлае заведзена спэцыяльная турыстычная ўправа.

Вялікая катастрофа

У Турцыі на чыгуначнай лініі Адана-Анкара выкаляіўся экспрэс. Паводле вестак — 12 асоб забіта, а аб 50 брак усялякіх вестак. Прычынай катастрофы зьяўляецца пашкоджаньне чыгункі паводкаю.

Выбух у капальні

У капальні вугалю каля Сасэбо ў Японіі наступіў выбух, у выніку якога 46 асоб забіта, а 30 цяжка ранена.

Забойства афганістанскага пасла ў Бэрліне

6-га г. м. ў Бэрліне адбыўся замах на афганістанскага пасла. Замаху данакаў студэнт, жыхар Афганістану Кемаль-Шыд, які са словамі „За вольнасьць“ даў пяць стрэлаў ранячы сьмяротна пасла. У часе паказаньняў паліцыі забойца заявіў, што ён зьяўляецца прыхільнікам партыі, якая імкнецца да зьвяржэньня цяперашняга ўраду ў Афганістане.

Пасол Лукасевіч у Менску

Польскі дыплёматычны прадстаўнік у Маскве Лукасевіч у праездзе ў Варшаву затрымаўся некалькі дзён у Менску для азнаямленьня з жыцьцём беларускае сталіцы. Прадстаўніку Беларускае Тэлеграфічнае Агенства ён між іншым заявіў: „Я вельмі шчасьлівы, што першая візыта прадстаўніка Польшчы ў сталіцы Беларусі—Менску—мае мейсца ў мамэнце, калі адносіны паміж СССР і Польшчай становяцца што-раз лепшымі“. Далей, падрэсьліўшы аграмаднае значэньне надаўнай візыты савецкіх гаспадарчых колаў у Польшчы, пасол Лукасевіч закончыў: „Што тычыцца мае візыты ў Менску, дык я вельмі ўдзячны беларускаму ўраду і шаржд'афэр камісарыяту замежных спраў за прадстаўленьне мне магчымасьці бліжэй зазнаёміцца з жыцьцём Беларусі, а асабліва з здабычамі у культурнай галіне.

Я з вялікім зацікаўленьнем адведаў Беларускую Акадэмію Навук, Дзяржаўную Бібліятэку ім. Леніна, Дзяржаўны Музэй і іншыя культурныя інстытуцыі“.

Нямеччына дамагаецца звароту калёніяў і пашырэньня дзяржаўнае тэрыторыі

Ніякія ўступкі з боку пераможных дзяржаў у вялікай вайне ня могуць і ня змогуць задаволіць прагавітасьці нямецкага імпэрыялізму.

Гэтымі днямі вядомы правадыр нямецкіх нацыяналістаў, цяперашні лепшы друг Гітлера—Гугэнбэрг — пераслаў да лёндонскай канфэрэнцыі мэмарыял у якім выразна ставіць на карту пытаньне звароту калёніяў і захопу чужых тэрыторыяў. У мэмарыяле чытаем: „Узаемнае міжнароднае задужэньне зьяўляецца галоўнай прычынай зьнішчэньня ўсіх рынкаў. З нямецкага пункту гледжаньня існуюць дзьве об'ектыўныя магчымасьці паднясьця міжнародной вытворчасьці Нямеччыны. Адна магчымасьць—гэта зварот Нямеччыне колёніяльных уладаньняў у Афрыцы. Другая магчымасьць — гэта значыць, каб народу без дастатковых абшараў даць новыя тэрэны, на каторых энэргічная і творчая нямецкая раса магла-б пасяліцца і тварыць вялікія справы міру“.

Вайна прадаўжаецца

Газэты падаюць, што апошнімі днямі манджурскія войскі, наўпракі заключанаму часоваму міру, распачалі атаку супроць кітайскіх войскаў на адцінку Калган-Долёнор. Кіраўніцтва кітайскіх войскаў выдала сваёй арміі загад не ставіць апору і пакідаць занятыя пазыцыі.

Забурэньні ў Аўстрыі

Апошнімі часамі ў Аўстрыі адбываюцца паважныя падзеі, на грунце спробаў Гітлера аб'яднаць яе з Нямеччынай. Даканаўшы справы „нацыянальнага адраджэньня“ нямецкага народу, гітлерызм сяньня з усякую цану імкнецца да пашырэньня сваіх уладаньняў і сфэраў уплыву. Уключэньне Аўстрыі ў тэрыторыю нямецкае дзяржавы зьяўляецца адным з важнейшых крокаў палозу Нямеччыны на Балканы і блізкі ўсход. Гітлероўскі пераварот у Аўстрыі—гэта пачатак аб'яднаньня яе з Нямеччынай. Таму нямецкія гітлероўцы сканцэнтравалі сваю ўвагу на падгатоўцы перавароту ў Аўстрыі.

Штурмовыя аддзелы і частка арганізацыі перанясьлася у гэтую краіну і распачала сваю дзеяльнасьць. Люднасьць, зразумеўшы ўсю небясьпеку надыходзячых дзён ставіць рашучы адпор гітлероўскім замахоўцам. На гэтым грунце бадай кожын дзень адбываюцца масавыя дэманстрацыі па ўсей Аўстрыі, якія канчаюцца звычайна крывавымі сутычкамі.

Гаспадарчая хроніка

Дэфіцыт

Паводле даных Міністэрства Скарбу бюджэтны дэфіцыт за месяц май г. г. у Польшчы мае выносіць 18 да 19 мільёнаў злотых.

Аўтамабілі

У „Przegl. Wschodnim“ № 6 чытаем наступныя даныя аб самаходах у СССР: „Фабрыкі аўтамабіляў у Маскве і ў Горкім (даўней Н.-Ноўгарад) выканалі ў студзені і лютым 6.127 грузавых і пасажырскіх аўтамабіляў, з якіх маскоўская 3.540 аўтамабіляў, 101 проц. пляну і 115 проц. плянованай колькасьці заменных частак. Фабрыка у Горкім прадукавала штодзенна ў студзені 52, у лютым 57 самаходаў, пабольшаючы у асаблівасьці прадукцыю пасажырскіх аўтамабіляў“.

Што раз менш

З „Газ. Варш.“ з 14-VI даведваемся, што ў красавіку г. г. ў працоўнай прамысловасьці было чынных прадпрыемстваў на абшары Польшчы 3.699, ў тэй час, калі год таму было іх 3.745, а ў 1930 г. — 4.421. Затое пабольшылася колькасьць фабрык нячынных, бо калі сяньня ёсьць іх 1558, дык у 1930 г. нячынных прадпрыемстваў было 778. У 1930 годзе працуючых рабочых было ў працоўнай прамысловасьці 421.956, а ў 1931 г. — 359.000, прычым часткова працуючых, г. зн. 4—3 дні ў тыдзень складалі 25 проц. агулу рабочых. У красавіку прошлага году лік рабочых выносіў ужо толькі 297.000, і часткова працуючых складалі 38 проц. гэтага ліку. У гэтым годзе колькасьць рабочых зьменшылася да 291.000, з якіх толькі 156.000 працуе цэлы тыдзень.

Савецкія закупы ў Польшчы

Нядаўна вярнуўся з СССР адзін з буйных прадстаўнікоў ткацкай прамысловасьці ў Польшчы—Эйтінгон, каторы езьдзіў у Саветы з мэтаю дасьледаваньня рынку збыту для польскіх тэкстыльных вырабаў. Паводле яго думкі магчымасьці ўзможанага бавоўнянага экспорту ў СССР зьяўляюцца сяньня вельмі паважнымі, так што большая частка тэкстыльных вырабаў знойдзе ў Саветах набыўцаў. Сума першай транзакцыі закупу тэкстыляў выносе каля 200 тыс. даляраў.

Абніжэньне абароту сусьветнага гандлю

Паводле даных бюра Лігі Народаў агульная вартасьць сусьветнага гандлю ў першым квартале 1933 году выносіць 5.381 мільёнаў даляраў у золаце, г. зн. 35 проц. цыфры зарэгістрованай у першым квартале 1929 г.

Рознае

Штодзень 20 землятрасеньняў

„Сэйсмолёгічны Бюлетэнь“ падае, што кожны год рэгіструецца 4.500 — 7.000 землятрасеньняў. Значная частка іх незаўважваецца людзьмі і зазначаецца толькі на сэйсмолёгічных апаратах. Штодзень, значыць, лічба трасеньняў выносіць 12—20.

Вульканы—на услугах людзкасьці

Вульканічныя выбухі прыносяць страшэнныя шкоды асабліва на тых тэрэнах, каторыя чалавечая рука замяніла ў цьвітучыя агароды, але прыйдзе час, калі гэтыя страшныя сілы заменяць сабою працу людзкіх мускулаў.

Апошнімі часамі навука зьвярнула увагу на пытаньне выкарыстаньня сілаў, якія нясуць з сабой выбухі вульканаў.

У Італіі вынайдзены ўжо машыны, каторыя выкарыстоўваюць выбухі з кратэраў вулькану з мэтаю ператварэньня іх у электрычную энэргію.

У Амэрыцы выкарыстоўваюць гарачую ваду гейзэраў для аграваньня памешканьняў.

Найбольшая радыёстанцыя ў сьвеце

„У сакавіку на хвалі 1481 мэтраў пачала пробнае функцыяваньне, і хутка мае быць аддана на эксплёатацыю, нядаўна скончаная савецкая радыёстанцыя ў Нагінску каля Масквы. Яна мае быць запраўдным цудам сучаснай радыётэхнікі. Перадусім сілаю 500 кілёват перавышае ўсе існуючыя станцыі. Сэрыя блёкаў запэўніе станцыі неперарываную сталасьць дзеяньня. Антэна даўжыні 90 м. на чатырох мэталёвых мачтах вышыні 200 м. зьяўляецца найвялікшай будовай гэтага гатунку. 60 кілёмэтровы кабэль злучае станцыю з маскоўскай студыяй.

Паўфабрыкаты і апараты даставілі каля 30 савецкіх электро-тэхнічных фабрык, праект і мантаж выканалі савецкія інжынеры. Кошт будовы выносіць 7 з паловай мільёнаў рублёў. Пробныя перадачы сьведчаць аб высокай якасьці станцыі, каторую чуваць вельмі добра аж у Новасыбірску.

Усяго Савецкі Саюз у г. мае 59 надаўчых станцыяў з агульнай сілай 1498 кілёват. Цяпер проектуюцца новыя вялікія радыёстанцыі ў Менску, Кіяве і цылы рад меньшых. („Prawda“ 25-IV)

Стрэл бяз гуку

Кожын амаль дзень прыносіць новыя і новыя вынаходы, асабліва ў галіне ваеннай тэхнікі. Апошнімі часамі ангельскае міністэрства вайны займаецца аналізам вельмі цікавага вынаходу інж. Чэпмэна, каторы стварыў прыладу, даючую магчымасьць страляць бяз гуку. Вынаходам яго зьяўляецца невялічкі апарацік, важачы каля 25 дэко, каторы прымацоўваецца да карабіну, бяз уплыву на яго раўнавагу. У пабольшаных размерах гэты самы апарат можна застасаваць пры пушках. Ен заглушае гук. На вуліцах Лёндану адбыліся пробы і аказалася, што ніхто з публічнасьці не заўважыў ніводнага з лічных стрэлаў.

Вынаход гэты можа зрэвалюцыянізаваць дацяперашняе „ваеннае мастацтва“.

Адказы рэдакцыі.

Усім прыслаўшым свае пажаданьні і прывітаньні „Беларускай Газэце“ — рэдакцыя на гэтым месцы складае шчырую падзяку.

Атрыманы грошы ад: Сьвірыда П — 1 зл. 30 гр., Какарэкі П. — 50 гр., Казлоўскага У. — 50 гр., Стэповіча А. — 50 гр., Каляды У. — 70 гр., Каліцкага Язэпа — 50 гр., Вішнеўскага Сэрафіма — 50 гр., Аніськевіча П — 2 зл., Лыбко — 1 зл., Захарчука В. — 70 гр., Тэодоровіча Я. — 1 зл., Шэйбака Я. — 1 зл., Александровіча С — 70 гр., Гарбунова С. — 70 гр., Расуна Л. — 50 гр., Босько Ц. — 1 зл. 30 гр., Борушко Я. — 75 гр., Алянскі Д. — 60 гр. На надасланыя карэспандэнцыі артыкулы і апавяданьні дамо адказ у наступным нумары